

Psykisk utviklingshemming og omsorgskompetanse

Kartlegging og vurderinger

Psykisk utviklingshemning (ICD-10: F70-F79)

- Tilstand av forsinket eller mangelfull utvikling av evner og funksjonsnivå, som spesielt er kjennetegnet ved hemning av ferdigheter som manifesterer seg i utviklingsperioden, ferdigheter som bidrar til det generelle intelligensnivået, f eks kognitive, språklige, motoriske og sosiale.
- <http://www.odont.uio.no/allmennodontologi>

Psykisk utviklingshemning (ICD-10: F70-F79) fortsatt

- Graden av psykisk utviklingshemning blir vanligvis vurdert ut fra standardiserte intelligensprøver. Disse kan suppleres med skalaer som måler sosial tilpasning i et gitt miljø. Målene gir en tilnærmet indikasjon på graden av psykisk utviklingshemning. Diagnosen avhenger også av en samlet vurdering av de intellektuelle ferdighetene, bedømt av en erfaren kliniker.

Diagnostiske kriterier

1. Redusert mental funksjon med en IQ mer enn to standardavvik (sd) under gjennomsnittet for aldersgruppa på IQ-tester
2. Mangelfull tilpasning til miljøet
3. Tilstanden debuterer før fylte 18 år

(Gjærum og Grøsvik 2002 - i Hjerne og Atferd)

Tilpasning til miljøet

Måles ofte ved Vineland adaptive behavior scale

- Kommunikasjonsferdigheter
- Selvhjelpsferdigheter
- Sosial atferd
- Motorikk
- Atferdsproblemer

Det er den enkeltes adaptive funksjon som kartlegges. Dvs. om den enkelte selv utfører de handlinger som kartlegges. Det er nærpersoner som gir opplysningene om den enkelte.

Kognitive funksjoner

- hukommelse (koding, lagring, gjenvinning)
- oppmerksomhet
- eksekutive funksjoner (regulerende/styrende)
- språk
- informasjonsbearbeiding
- ervervelse av kunnskap og erfaring
- problemløsning
- tenkning og bedømming

Gjærum og Grøsvik 2002 I Hjerne og Atferd

Følelser

Hanne Mathiassen: Boka om livet

Jeg har følelser i meg,
mange følelser som jeg vil ha.

Følelser som gir kjærlighet og hat.
Tusen følelser kjennes på kroppen min.
Mine følelser sier ja.

Følelser kommer til meg.
Følelser er noe som mange har.
Mange folk har følelser inne i seg og utenpå.

Ja, alle har mange følelser med seg,
alle folk har mange følelser nå.

Intelligenskvotient-IQ

- Standardiserte skårer
- Basert på normalfordeling
- Gjennomsnittet for gruppen definert til 100
- Standardavviket (sd) for gruppen er satt til 15
- Normal variasjon er gjennomsnitt +/- 2 sd
- Normal variasjon mellom 70-130 IQ
- 97,5 % av alle barn i opplæringspliktig alder er over nedre grense for normalvariasjon

Grader av utviklingshemming / mental retardasjon.

- Mild mental retardasjon, IQ 50-69
Lett psykisk utviklingshemming
- Moderat mental retardasjon, IQ 35-49
Moderat psykisk utviklingshemming

ICD-10: F 70 Lett psykisk utviklingshemning

- IQ anslagsvis mellom 50 og 69 (hos voksne, mental alder fra 9 til under 12 år), fører vanligvis til lærevansker i skolen. Mange voksne er i stand til å arbeide, ha gode sosiale forhold og gjøre en samfunnsnyttig innsats.
- *Inkl:* "feeble-mindedness" (evneveikhet) og mild psykisk utviklingshemning

ICD-10: F71 Moderat psykisk utviklingshemning

- IQ anslagsvis mellom 35 og 49 (hos voksne, mental alder fra 6 til under 9 år), fører vanligvis til markert utviklingshemning i barndommen, men de fleste kan læres opp til å utvikle noen grad av uavhengighet i det å sørge for seg selv, oppnå adekvat kommunikasjon og noen skoleferdigheter. Voksne vil trenge varierende grad av støtte for å kunne leve og arbeide ute i samfunnet.
- **Inkl:** moderat mental retardasjon

ICD-10: F78 Annen psykisk utviklingshemning

- *Inkl:* registrerbar psykisk utviklingshemning
- *Ekskl:* IQ-området 70-85 (R41.8)

Normalfordeling

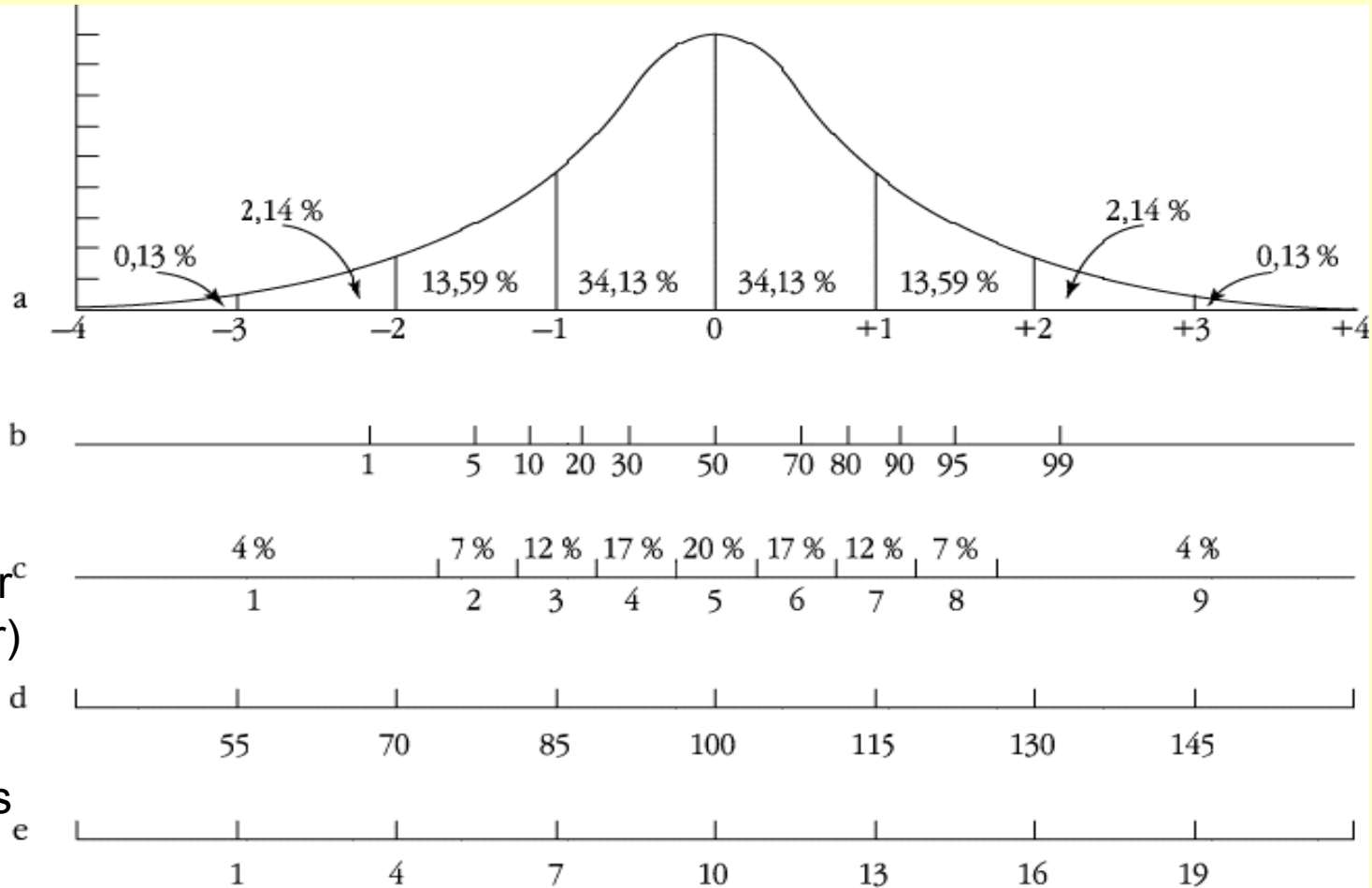
a – normalfordelingskurven

b – prosentiler

c – stanineskårer^c
(prøveklasser)

d – IQ utfra
Wechsler

e - Delskårer hos
Wechsler

WISC-R/WISC III

Generell Evneprøve

Generell evneprøve - WISC-R er en bredspektret evneprøve som består av 12 deltester. Hver delprøve har mange ulike oppgaver og er bygd opp slik at de letteste oppgavene kommer først og de vanskeligste etter hvert. Testen er delt i to med seks delprøver i hver, en verbaldel som krever muntlige svar og en utføringsdel som krever handlinger til svar. Testen er prøvd ut på et stort antall barn i alderen 6 $\frac{1}{2}$ til 15 $\frac{1}{2}$ år. På hver delprøve blir barnets resultat sammenlignet med resultatene for barn på samme alderstrinn. Gjennomsnittet for alle 12 prøvene sier noe om barnets evneutrustning eller generell læreevne. Det er svært vanlig at barn er sterke på noen områder og svake på andre. Derfor er gjennomsnittet et nokså unøyaktig mål. Som regel er det viktigere å vite noe om hvor barnet har sine styrker og svakheter, slik at undervisningen og andre tiltak kan legges opp ut i fra dette. Funksjoner som WISC-R kan si noe om kan f.eks. være: Verbale (språklige) evner, evne til å tenke abstrakt, praktiske evner, evne til å forstå ut i fra informasjon fra synet, hukommelse/ minne, konsentrasjonsevne, rom- og retningssans, sosial forståelse osv. Når man gjør slike analyser av testprofilen, har man svært mange forskningsresultater å støtte seg til. Det er imidlertid viktig å se testresultatene i sammenheng med annen informasjon om barnet.

Hvorfor evnetester/Wisc?

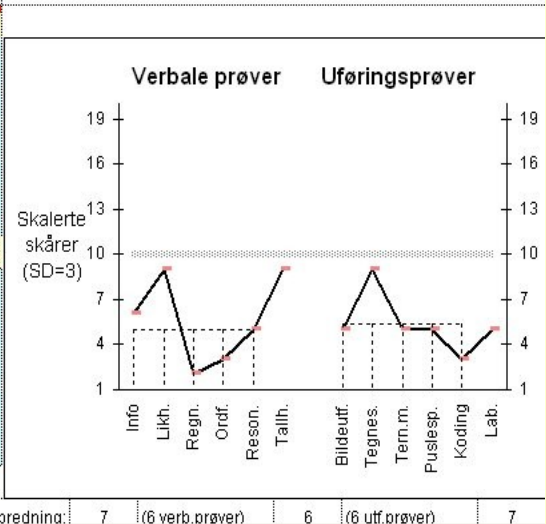
- I sakkyndighetsvurderingene skal en undersøke:
 - * Tilbyr foreldrene et stimulerende miljø?
 - * Har foreldrene ferdigheter til daglig stell?
 - * Har foreldrene ferdigheter til å stimulere språk, lek, sosiale ferdigheter, selvhjelpsferdigheter?
 - * Klarer foreldrene å takle "vanskelig" atferd hos barna?
- Evnetester/Wisc kan si noe om foreldrenes forutsetninger for disse ferdighetene.

Wisc R Jente 6,5 år

WISC-R	Utført av:	IJ	Skriv inn elevdata og råskårene i rubrikkene til venstre. Klikk i resultat*. Skalerte skårer kan, om ønskelig, benyttes i stedet for å skrive inn i høyre felt (under 'Skalert'), og la vens Hvis test- og fødselsdatoer er utfylt, vil programmet regne ut a Ved innskriving av dato, HUSK PUNKTUM mellom tallene (eks.
Basert på norske normer (Undheim, 1974)	Testdato:	5/25/1997	
	Født:	26.11.1990	
	Klientkode:		

Verbaldel		Råskåre	Skalert	Eval. V:	T-skåre:
Gj.sn. 6 delpr.	Informasjon	5	6		40.7
	Likheter	5	9	p<0,05	45.3
5.7	Regning	1	2	p<0,01	20.4
	Ordforståelse	3	3	p<0,05	33.5
	Resonnering	3	5		34.8
	Tallhukommelse	4	9	p<0,05	44.2

Utføringsdel		Eval. U:	T-skåre:		
Gj.sn. 6 delpr.	Bildeutfylling	4	5	19.6	
	Tegneserier	4	9	p<0,01	43.6
	Terningmønster	2	5	40.4	
	Puslespill	6	5	31.8	
5.3	Koding	6	3	31.2	
	Labyrinter	6	5	32.7	

Kjønn:	Jente	2
Alder (eks. 7.5 - 11.5 - 13.5):	6.5	Sredning: 7 (6 verb.prøver) 6 (6 utf.prøver) 7

Resultater					
Skalerte skårer:	Sum	Gj.sn.	St.aw.	Spredning	IQ
Verbaldel:	25	5,0	2,7	7	67
Utføringsdel:	27	5,4	2,2	6	66
Total:	52	5,2	2,3	7	63

V-U forskj. IQ-skala: **1** Verbal > Utføring: *Ikke signif.*
 Prosent av normalpopulasi. med denne forskjellen (%): **>48**

Faktoranalytiske kategorier			
I. Verbal forståelse:			
(mot gj.sn. for faktor II. og III.)	Informasjon:	6	Snitt 5,8
	Likheter:	9	Spredn. 6
	Ordforståelse:	3	Pros.til 9
	Resonnering:	5	IQ-ekv. 71
II. Perseptuell organis.:			
(mot gj.sn. for faktor I. og III.)	Bildeutfylling:	5	Snitt 5,8
	Tegneserier:	9	Spredn. 4
	Terningmønster:	5	Pros.til 9
	Puslespill:	5	IQ-ekv. 69
	Labyrinter:	5	
III. Distraherbarh.faktor.:			
(mot gj.sn. for faktor I. og II.)	Regning:	2	Snitt 4,7
	Tallhukom.:	9	Spredn. 7
	Koding:	3	Pros.til 5
			IQ-ekv. 65

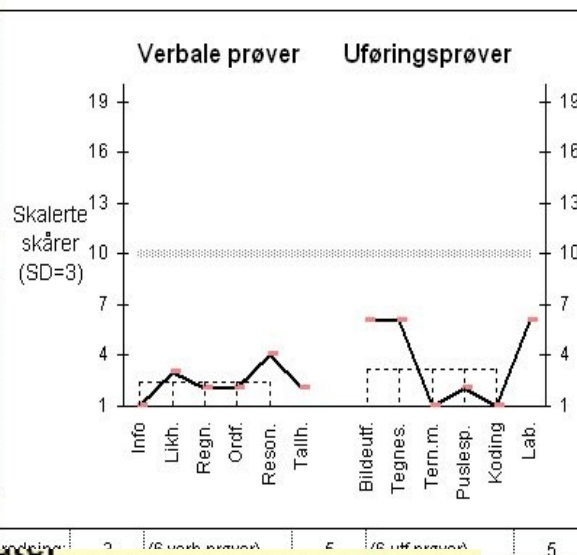
Bannatynes kategorier			
Verbalt begrepsd. evner:			
(mot rest verbalprøver)	Likheter:	9	Snitt 5,7
	Ordforst.:	3	Spredn. 6
	Resonnering:	5	Pros.til 9
Spatiale evner:			
(mot rest utf.prøver)	Bildeutfylling:	5	Snitt 5,0
	Tern.mønst.:	5	Spredn. 0
	Puslespill:	5	Pros.til 5,0
Ervervet kunnskap: <i>Mulig vanske</i>			
(mot rest verbalprøver)	Informasjon:	6	Snitt 3,7
	Regning:	2	Spredn. 4
	Ordforståelse:	3	Pros.til 2

Wisc-R gutt 11,5 år

WISC-R	Utført av:	ij	Skriv inn elevdata og råskårene i rubrikkene til venstre. Klikk på resultat*. Skalerte skårer kan, om ønskelig, benyttes i stedet for. Skriv i så fall disse inn i høyre felt (under 'Skalert'), og la venst Hvis test- og fødselsdatoer er utfylt, vil programmet regne ut al Ved innskrivning av dato, HUSK PUNKTUM mellom tallene (eks.
Basert på	Testdato:	25.06.2002	
norske normer	Født:	15.11.1990	
(Undheim, 1974)	Klientkode:	GUTT	

Verbaldel		Råskåre	Skalert	Eval. V:
	Informasjon		1	
Gj.sn. 6 delpr.	Likheter		3	
2.3	Regning		2	
	Ordforståelse		2	
	Resonnering		4	
	Tallhukommelse		2	

Utføringsdel		Råskåre	Skalert	Eval. U:
	Bildeutfylling		6	
	Tegneserier		6	
	Terningmønster		1	p<0,05
Gj.sn. 6 delpr.	Puslespill		2	
3.7	Koding		1	p<0,05
	Labyrinter		6	
	Kjønn:	GUTT		1
Alder (eks. 7.5, 11.5, 12.5):				11.5

Skalerte skårer:	Sum	Gj.sn.	St.avv.	Spredning	IQ
Verbaldel:	12	2,4	1,1	3	51
Utføringsdel:	16	3,2	2,6	5	51
Total:	28	2,8	1,9	5	46

V-U forskj. IQ-skala: **0** Verbal = Utføring *Ikke signif.*
 Prosent av normalpopulasj. med denne forskjellen (%): **>48**

Faktoranalytiske kategorier			
I. Verbal forståelse:			
(mot gj.sn. for faktor II. og III.)	Informasjon:	1	Snitt 2,5 Spredn. 3 Pros.til 1 IQ-ekv. 51
	Likheter:	3	
	Ordforståelse:	2	
	Resonnering:	4	
II. Perseptuell organis.:			
(mot gj.sn. for faktor I. og III.)	Bildeutfylling:	6	Snitt 4,2 Spredn. 5 Pros.til 2 IQ-ekv. 58
	Tegneserier:	6	
	Terningmønster:	1	
	Puslespill:	2	
	Labyrinter:	6	
III. Distraherbarh.faktor.:			
(mot gj.sn. for faktor I. og II.)	Regning:	2	Snitt 1,7 Spredn. 1 Pros.til 0 IQ-ekv. 47
	Tallhukom.:	2	
	Koding:	1	
Venstre hemisfære:			
(mot høyre hemisf. aktivitet)	Ordforståelse:	2	Snitt 2,5 Spredn. 1
	Likheter:	3	
Høyre hemisfære:			
(mot venstre hemisf. aktivitet)	Bildeutfylling:	6	Snitt 4,0 Spredn. 4
	Puslespill:	2	

Bannatynes kategorier			
Verbalt begrepsd. evner:			
(mot rest verbalprøver)	Likheter:	3	Snitt 3,0 Spredn. 2 Pros.til 1
	Ordforst.:	2	
	Resonnering:	4	
Spatiale evner:			
(mot rest utf.prøver)	Bildeutfylling:	6	Snitt 3,0 Spredn. 5 Pros.til 1,0
	Tern.mønst.:	1	
	Puslespill:	2	
Ervervet kunnskap:			
(mot rest verbalprøver)	Informasjon:	1	Snitt 1,7 Spredn. 1 Pros.til 0
	Regning:	2	
	Ordforståelse:	2	

Leiter -R (laget for barn uten talespråk)

- Utviklet US /normer/ingen planer om norske normer
- MÅL: Nonverbale kogn. Ferdigheter/funksjoner i alder 2-21 år
- Deltester:
 - Perseptuell resonering
 - Visuell resonering
 - Hukommelse
 - Oppmerksomhet
- To batterier med 10 deltester hver. Visuell resonering og Oppmerksomhet og hukommelse + ulike typer vurderingsskalaer (test, foreldre, lærer/bhg, og barn)
- Begrunnelse: Behov for å identifisere kognitive avvik for små barn (lavt gulv) Kunne måle små endringer i kognitive ferdigheter, mål på IQ uavhengig av språk og motoriske ferdigheter. Behov for evnevurdering som kan brukes i overgang til videregående og inn i arb.liv
- Non verbal instruksjon (kun korte prompt som supplement) ellers vise, gester, pantomime
- Administrasjonen tar mellom 30 og 90 min.

Leiter Eksempel

Leiter-R

Leiter International Performance Scale-Revised

Record Form

Visualization and Reasoning Battery

Elevkode	ij90		Kjønn	Gutt	
Problemstilling	Evner		Alder	11	0
	J	N	J	N	
Fargeblindhet		x	Andre synsproblemer		x
Testleder	ij				

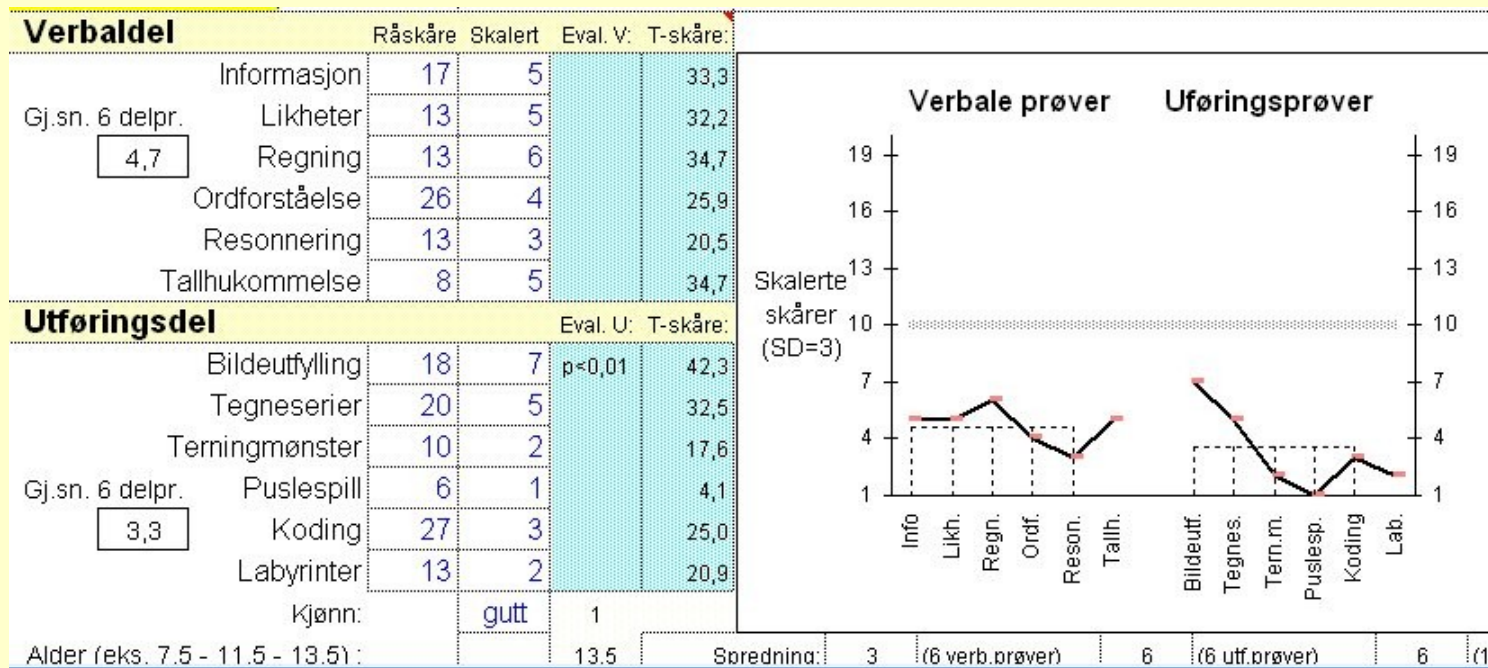
Visualisation and Reasoning			Alle aldre		Alder 2-5		Alder 11-20	Alder 6-20
Subtests	Raw scores	Scaled scores	Fluid. Reas.	Brief IQ	Fund. Visual.	Full IQ 2-5	Spatial Visual.	Full IQ 6-20
	Figure Ground (FG)	24	9		9		9	
Design Analogies (DA)	20	12					12	12
Form Completion (FC)	30	8		8		8		8
Matching (M)								
Sequential Order (SO)	35	8	8	8		8		8
Repeated Patterns (RP)	22	10	10	10		10		10
			10					
Picture Context (PC)								
Classification (C)								
Paper Folding (PF)	9	10					10	10
Figure Rotation (FR)	8	11					11	
Sum skalerte skårer			28	35			33	57
			Fluid. Reas.	Brief IQ	Fund. Visual.	Full IQ 2-5	Spatial Visual.	Full IQ 6-20

	År	Måned	Dag
Dato testet	2001	6	20
Føds.dato	1990	6	5
Alder	11	0	15

	Skalerte skårer		IQ / kompositt skåre	Intern spredning	
	Sum	Gj.sn		Skala	P
Brief IQ	35	8,8	91	2	
Full IQ	57	9,5	96	4	
Fluid Reas.	28	9,3	96	2	--
Fund Visual.					
Spatial Vis.	33	11,0	107	2	--

Intern spredning i skalaskårer for kompositt-skalaer bør være ≤ 4 for å regnes som homogene.
P verdi (signifikant forskjell) regnes i forhold til avvik fra Full IQ

Evnevurdering og karakterer i skolen A1

Resultater

Skalerte skårer:	Sum	Gj.sn.	St.aw.	Spredning	IQ
Verbaldel:	23	4,6	1,1	3	65
Utføringsdel:	18	3,6	2,4	6	53
Total:	41	4,1	1,9	6	54

Evnevurdering og karakterer i skolen A2

Grunnskolen

Videregående grunnkurs

KRL	2		
Norsk hovedmål skriftlig	2	Norsk skriftlig	2
Norsk sidemål skriftlig	F	Norsk muntlig	3
Norsk muntlig	2	Engelsk	2
Matematikk	1	Matematikk	1
Engelsk skriftlig	F	Naturfag	2
Engelsk muntlig	3	Kroppsøving	3
Samfunnsfag	2	Bransjelære/tegningsforståelse	3
Natur og miljø	2	Terrengarbeid/tekniske anlegg	2
Kunst og handverk	3	Mur, puss, stein og betong	3
Musikk	4	Trekonstruksjoner og trestillas	2
Kroppsøving	4		

Evnevurdering og karakterer i skolen B1

Psykologen skriver:

"Resultater fra WISC-r viser til nedsatte generelle kognitive evner i området for mild psykisk utviklingshemming.

.....

Samtidig viser resultatet fra WISC-r at hun har tillærte ferdigheter og informasjon som ligger høyere enn andre deltester."

Evnevurdering og karakterer i skolen B2

Grunnskolen

Videregående grunnkurs

KRL	2		
Norsk hovedmål skriftlig	2	Norsk skriftlig	2
Norsk sidemål skriftlig		Norsk muntlig	3
Norsk muntlig	2	Engelsk	2
Matematikk	1	Matematikk	2
Engelsk skriftlig	1	Naturfag	2
Engelsk muntlig	2	Kroppsøving	3
Samfunnsfag	2	Humanbiologi	3
Natur og miljø	2	Helsefag	3
Kunst og handverk	4	Sosialfag	3
Musikk	3	Form og farge	4
Kroppsøving	4		

Norsk undersøkelse 1993

- Spørreskjema til ledende helsesøstre. Burde vært sendt til flere instanser. Klar underrapportering
- 93 barn hadde én psykisk utviklingshemmet foreldre
- 33 barn hadde to foreldre med psykisk utviklingshemming
- 38 av barna bor hos sine biologiske foreldre
- 43% av barna framstår som utviklingshemmet

Dansk undersøkelse 1994

- 56% av mødrene har IQ over 68. Disse har ikke psykisk utviklingshemming og burde derfor ikke vært med i undersøkelsen
- 44% av mødrene har evner i området 69-50 og vurderes som lett psykisk utviklingshemmet.
- 4 % har evner under 50 og har moderat psykisk utviklingshemming.

(Du'r utviklingshæmmede som forældre ? Jytte Faureholm 1994)

Lenker

- Wisc-r
<http://www.uib.no/psyfa/studentinformasjon/Grunnfag/Grun>
Vær skeptisk
- Psykisk utviklingshemming
<http://www.habiliteringstjenesten.com/html/barn/maalgr/mf>
- Bjørn Einar Bjørgo om generelle lærevansker
- <http://samtak2.ls.no/cgi-bin/samtak/imaker?id=35808>
- Dynamisk testing <http://www.inap.no/artikler/ahansen03.pdf>